

ig meerdere
zijn van de
opricht voor
wat ze kun-
waarheid te
de invloeden
en in bewe-
laten tegen
niet was. En dan
n meent zelf

ers dan zelf-
intrede doet
in zoo groot
welken kring
toekt men 't
andig staan
beschouwing?
de kringen
in aansluiting
ede de proto-
not, alch van alle
Maar het is
aenschappe-
oeken en dat

traagheid af-
zijn zoeh of
emen in de
en van hen,
d. E. Q. E. V.

anbeveling,
en, gevolg
te adressen
en hebben:

m voor lid-
meij. D. Ros-

bij: W. L.
v. d. Bend,
oord, Hooi-
straat 42; te
Floriss Heer-
straat 4;
nchweg 69;
Groningen
v. B. Veld-
n bij: O. v.
laag: J. H.
ij: J. Oonk
Apeldoorn.

2.

van Finan-
astours en
n het Rijk
n f 100 te
is, niet
ritiek uit-
t in onze
adres, dat
de Kamer
van de
enten, die
voerd, zijn
de Tweede
en, zooals
die zulke
meenden,
t Rijk lag,
schappen,
dienst met
t geldelijk
t wanneer
ilde doen,
ezoldigde,
en duurte-
en.
r op deze
n meer
eerste be-
t hetgeen
angevoerd,
eft, merkt
t gegeven
jaarwedde
jaarwedde
waar, dat
enningen
t moeten
ingen, en
elen ten
alle »be-
rdt blijk-

zoals hij
werp zich
t bestaan-
rekening
de tracte-
ge op de
t, het dan
geschiedt
stellen.
n. Alleen
a duurte-
daar de
erd is,
de Minis-
practijk,
meenden
worden.
ook de
ig dacht
koorde".
Minister,
turen op
and tus-
or beide
meening
verdiend.
en ver-
is de
chillende
llen, dit

lijkheden wikkelt, en hoe daardoor onrecht
gedaan wordt aan die Kerken, die geheel
uit eigen middelen voor hare Dienaren
zorgen.

Geen toenadering.

Onze stille hoop, dat de Synode der
Christelijke Gereformeerde Kerk luisteren
zou naar het verzoek, tot haar gericht, om
toenadering te zoeken tot alle Kerken, die
de Gereformeerde belijdenis lief hebben, is
helaas niet vervuld.

Het besluit, dat de Synode dezer Kerk
nam, toont veel, dat de afstand tussen
haar en ons nog altoos even groot is.

Het besluit der Synode toch luidde aldus:

«De Synode spreekt uit: a. dat de roeping
der Christelijke Gereformeerde Kerk, als wettige
openbaring van het lichaam van Christus, is,
naar allen, die de Gereformeerde belijdenis
belijden en bevelen, zich uit te strekken, benoe-
me: b. deputaten, wier beginsel van handelen is
neergelegd in de uitspraak der synode van 1910,
waar staat, dat alle Gereformeerden uit alle
kerken, naar eisch der Heilige Schrift en de
Formulieren van Eenigheid, geroepen zijn tot de
Christelijke Gereformeerde Kerk zich te voegen,
en geeft: c. met behoud van dat beginsel de-
putaten mandaat om aan de „Gereformeerde ge-
meenten" te vragen, hoe zij denken over een
mogelijke samenleving met de Christelijke Ge-
reformeerde Kerks.

Zooals men ziet, wordt van de Gerefor-
meerde Kerken in dit besluit met geen woord
gesproken. De deputaten der Synode ontvan-
gen alleen opdracht om aan de „Gerefor-
meerde gemeenten" te vragen, of er geen
mogelijkheid bestaat met de Christelijke
Gereformeerde Kerk samen te leven. En
voorts wordt nogmaals herhaald het fatale
besluit van de Synode 1910, dat alle
Gereformeerden uit alle Kerken naar
eisch van de Heilige Schrift en de
Belijdenis-schriften geroepen zijn, zich
tot de Christelijke Gereformeerde Kerk te
voegen. Een eisch, die feitelijk hierop neer-
komt, dat deze Gereformeerden hun eigen
Kerk zullen verloochenen en alleen de
Christelijke Gereformeerde Kerk als de
ware Kerk zullen erkennen. En zoolang
deze eisch gehandhaafd wordt, blijft de
scheidsmuur bestaan.

Toch heeft deze Synode getoond,
dat ook in den boezem van deze Kerk
wel betere denkbeelden aan het door-
dringen zijn. Bijzwaar was van meer dan
één zijde aangedrongen, om het reglement
van 1869 weg te doen en weer te
keeren tot de Kerkenorde van 1618-1619.
De praediviseurs der Synode toonden aan,
dat het behoud van het Reglement niet
noodzakelijk is, en bleken niet tegen de
afschaffing van het Reglement te zijn, al-
rieden zij voorzichtigheid en het hooren
der gemeenten aan. En al achtte de Synode
den tijd nog niet gekomen om het Regle-
ment af te schaffen, toch benoemde zij
een Commissie, die onderzoeken zal,
welke beteekenis dit reglement heeft voor
het kerkelijke leven, en zoo blijkt,
dat het reglement gemist kan worden, wat de
beste weg zal zijn, om dit reglement af
te schaffen.

Veel zegt dit besluit nog niet, maar er
blijkt toch uit, dat de Synode geen be-
zwaar heeft, het Reglement van 1869 los
te laten.

En daarmede zou zeer zeker een stap
op den goeden weg zijn gezet.

De zaak Netelenbos.

Zooals men weet, had de Classis Mid-
delburg aan een Commissie, bestaande uit
Prof. Geesink, Prof. Hoekstra, Prof. Honig
en Ds. Landwehr opgedragen om met Ds.
Netelenbos te spreken over zijn afwij-
kende meeningen. De conclusie van dit
rapport, dat op de Classis werd ingediend,
luidde aldus:

De Commissie oordeelt, dat Ds. N. in zijn
brochure *De grond van ons geloof*, waarvan de
hoofdinhoud gedurende de samenspreking nader
werd toegelicht, in zijne beschouwing over de
H. Schrift gevoelen voorstaat, welke geacht
moeten worden niet in overeenstemming te zijn
met art. 4 en 5 van onze Ned. Geloofsbelijdenis
en adviseert dit rapport der Commissie ter
kennis te brengen van den Kerkeraad van
Middelburg.

De Classis, die haar instemming met
dit rapport betuigde, besloot het door te
zenden naar den Kerkeraad van Middelburg
en af te wachten, wat deze Kerkeraad
naar aanleiding van dit rapport doen zal.
Zoo noodig kan weer een buitengewone
Classisvergadering worden saamgeroepen
door de roepende kerk van Arnhem.

Aan de Commissie zou dank worden
gebracht voor haar arbeid; haar zou worden
gevraagd, of de Classis indien noodig weer
een beroep op haar hulp doen mag, en of
de Classis het rapport mag publiceren.

Zooals nader wordt medegedeeld, heeft
de Kerkeraad dit rapport nu in handen
van Ds. Netelenbos gesteld en zal de Ker-
keraad nader met hem over zijne afwijkende
meeningen handelen.

Hiermede is de juiste weg bewandeld.

Thans kan rustig worden afgewacht, hoe
de Kerkeraad nu handelen zal.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen van Mevr.
wed. C. Gr. te Zaandam f 5.

Dringende verzoeken wij toch onze scholen,
die zoo groote behoefte aan steun hebben, niet
te vergeten. In den laatste tijd komt er voor
onze scholen zoo weinig in, dat vrees ons hart
vervullen moet de vrienden Kootwijks scholen
straks geheel zullen vergeten.

Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Uit de Pers.

Om den ernst van het vraagstuk, dat zoo zeer
heel onze kerkelijke wereld bezig houdt, nemen
we hier het getuigenis op, dat Ds. Rollmann
heeft afgelegd op een der samenkomsten, waar
Ds. Netelenbos meende zijn standpunt te moeten
verdedigen.

Als ik het woord vraag, doe ik dat met een
bloedend hart, omdat ik voel dat hier hedenavond
een scheur gescheurd wordt tusschen broeders van
hetzelfde huis. Waarlijk, dat is niet overeenkomstig
de bede in het hoogepriesterlijk gebed van onzen
Heiland: «Dat zij allen één zijn».

Liever was ik hier dan ook niet gekomen. En
nog veel liever had ik hier niet het woord gevraagd.
Maar omdat mijn wegwijzen en twijven verkeerd
kon worden uitgelegd, ben ik gekomen en wensch
ik een enkel woord te spreken.

Daarbij stel ik voorop, dat ik niets heb tegen
den persoon van Ds. Netelenbos, die mij veel meer
in menig opzicht sympathisch is. En als ik mischien
scherp tegen u ben, collega Netelenbos, geloof dan
altijd van me, en ook nu, dat het me niet te doen
is, om u persoon te kwetsen, maar om u te ge-
voelens te bestraffen. Uw eierlijkheid noch uw goede
bedoelingen trek ik ook maar een oogenblik in
twijfel. Maar uw standpunt veroordeel ik en uw
denkbeelden acht ik gevaarlijk. Daarom moet ik,
gelijk eenmaal Paulus zijn geliefden broeder Petrus,
u weerstaan in het aangezicht, omdat ge te bestraffen
zijt.

Reeds uw propagandatochten gedurende uw
schorsing acht ik in strijd met de belofte die ge bij
de aanvaarding van uw ambt heeft afgelegd. Gij
zijt bezwaard over enkele artikelen in onze Belide-
nis. En het is uw recht om daartegen gravamen
in te dienen. Maar ge hebt beloofd met uw eigen
handteekening, dat ge, indien ge eenig bedenken
of gevoelen tegen de Belijdenis kreeg, dit noch
openlijk, noch heimelijk zoudt voorstellen, drijven,
prediken of schrijven. En toch gaat ge nu voort
met uw afwijkende gevoelen publiek te propageeren.
Dat noem ik, vooral in een man die gaarne den
nadruk legt op de noodzakelijkheid van het ethisch
element in onze samenleving, uit zedekundig oog-
punt beschouwd, eischen, allerminst zijn geveeld.
Gij zijt bezwaard over de uitspraak van uw kerkeraad.
Dat is uw recht. En u kunt ge in hooger beroep
gaan. Dat is evenzeer uw recht. Maar in het onder-
teekeningformulier hebt ge beloofd, behoudens
het recht van appel in geval van bezwaars, u ge-
durende den tijd van appel te zullen gedragen naar
de uitspraak der Partic. Synode. Welnu, de Partic.
Synode heeft uw publicatie opgedragen gedurende deze
procedure ten strengste in u afgekeurd. Aan haar
uitspraak hadt ge beloofd u te zullen onderwerpen.
Maar in weerwil van uw belofte handelt ge vlak
tegen deze uitspraak der Partic. Synode in. Dat
noem ik schending van uw ambtsbelofte, woord-
breuk. En alweer, uit zedekundig oogpunt beschouwd,
ethisch, allerminst zijn geveeld.

Over het schorsingsbesluit zelf en het daarmee
samenhangende conflict tusschen u en de Classis
Waheren zal ik niet spreken, want ik dan-
ontrent niet voldoende het, uit zedekundig oog-
punt, dat de besluiten dienaangaande laat zeker
aan duidelijkheid wel wat te wenschen over. Ook
krig ik wel den indruk, dat kerkrechtelijk niet
alles in den haak is. Maar, zooals ik reeds zei, ge
hebt recht van beroep op de meerdere vergader-
ingen. Ook in ons kerkelijk leven worden de
rechtsdagen gehouden.

En aan advocaten ontbreekt het u niet, ook niet
in de kerkelijke pers. *De Herant* met name
heeft de wachttrokken tegen eventuele infor-
maliteiten die in deze kerkelijke procedure mochten
insluipen. En een officiële Commissie die trachten
wil, u voor de Geref. Kerken te behouden, heeft
haar werkzaamheden reeds aangevangen.

Ge zijt dus waarlijk nog geen martelaar voor uw
overtuiging. En ge moet dan ook als zoodanig
niet willen poseeren. En dat ge den schijn daarvan
op u laadt door een optreden als van hedenavond,
het spijt me om u wel.

Den loop van uw procedure rustig afwachende,
wil ik me daarmee dus niet inlaten. Maar wel
wensch ik aan kritiek te onderwerpen uw *kerkelijke*
en *dogmatische* denkbeelden; voorzover ge die
door woord en daad publiek gemaakt hebt.

Wat uw *kerkelijke* denkbeelden betreft, ge hebt
die gepropageerd in uw brochure onder den titel:
«Dat zij allen één zijn». En op deze bede van onzen
Heiland zegt ook mijn hart volmondig Amen. Want
ik geloof één heilige, algemeene Christelijke Kerk.
Ik houd vast met heel mijn ziel aan de katholiciteit
der Kerk. Ik ken slechts één Kerk van Christus
op aarde. Niet alleen één onzichtbare, maar ook
slechts één zichtbare Kerk. Dat is trouwens de
leer van onze Ned. Geloofsbelijdenis. Zij kent maar
één Kerk: de ware Kerk tegenover de valse.
Doch die ééne ware Kerk valt niet samen met 'n
menschen, zoodat men zou kunnen zeggen: de
Romeische Kerk is de valse, de Gereformeerde
Kerk is de ware. Neen, onze vaders hebben ons
in Rome het wesen eener christelijke Kerk vastge-
houden. Ze erkennen Rome's doop. Eén Heer, één
geloof, één doop. Ook één geloof ja. We vinden
in Rome ook het wesen eener Christelijke geloofs-
belijdenis. Voorzover Rome de belijdenis der 12
artikelen, van Nicea en Athanasius erkent, wordt
volgens de reformatische opvatting ook in Rome
de ware Kerk wel degelijk zichtbaar. En één Heer.
Daardoor is die Kerk onder Christus als het Hoofd
één lichaam. Maar er is ook een valse Kerk die
zichzelve en haar ordinantiën meer macht toe-
schrijft dan Christus. Dit is de macht van het hof
van Rome, van de pausselijke hiërarchie, die de
geloovigen in de Romeische Kerk aan banden legt,
en die de christelijke belijdenis in Rome's Kerk
verbastert heeft in plaats van ontwikkeld.

En hetzelfde geldt van de Hervormde Kerk. Met
alle Christenen in die Kerk voel ik me één als
broeders en zusters in het geloof. En tot de Her-
vormden, die vanavond hier zijn, zeg ik dan ook,
broeders en zusters, «uw geheente en uw vleesch
zijn wij». En ik noem het een leugen wanneer men
het voorstelt, alsof ik mij als Gereformeerde in
mijn eigen kerkgemeenschap zou willen opsluiten.
Neen, zulke farizeïsche verfoel ik met heel mijn hart.
Mijn hart blijft in liefde gebonden aan de Her-
vormde Kerk. Ook in haar zie ik nog een open-
baring van de ééne Kerk van Christus. Maar juist
daarom zal ik telkens weer getuigen tegen het
verp, dat in haar aan de Kerk van Christus is
gepleegd sinds 1816. Toen zijn de Gereformeerde
Kerken in ons vaderland mishandeld en bedrogen.
Toen is haar schreeuwend onrecht aangedaan. Toen
heeft een kerkverwoestende bestuursmacht, die
zichzelve en haar ordinantiën meer macht toeschrijft
dan Christus, het Gereformerd kerkelijk leven
onder den voet getreden, door als band van kerkel-
ijke gemeenschap voor den vroegeren band der
Gereformeerde Belijdenis een reglementaire formule
in de plaats te schuiven, waarbij geloof en ongelof
in allerlei richting kan samengaan.

Uit het conflict met deze onwettige bestuurs-
macht ontstonden Afscheiding en Doleantie. Maar
al zijn wij, zonen van Afscheiding en Doleantie,
zelf tot daadwerkelijk kerkherstel op den grondslag
der Belijdenis gekomen, we vergeten onze Gerefor-
meerde broeders en zusters niet, die nog geknecht
liggen onder deze kerkverderende macht, en we
bidden om de vrijmaking der Hervormde Kerk
van een organisatie, die met het wesen der Kerk
in strijd is.

Onder die organisatie, die Christus als Koning
der Kerk ontrooft, bent u, collega N., op 10 Juni
1917 te 's-Gravenhage opgetreden. Niet om te ge-
tuigen tegen de bestuursmacht en tegen de leer-
wijheid in die Kerk. Hadt ge dat nog maar gedaan!
Dan hadt ge als Simson in de kracht uws Heeren
die twee steunpilaren van den synodalen Dagon-
stempel met uw rechter- en uw linkerhand omvat,
en het gebouw tot op zijn fundamenten doen
schudden. Maar ge hebt zelfs niet durven reppen
over het Koningsrecht van Christus in zijn Kerk.
Den Heere, die zijn Kerk met zijn bloed gekocht
heeft, hebt ge daar moeten verloochenen. Trou-
wens, ge trapt op in de beurt van Dr. Cramer,

die van een beslisse belijdenis als accoord van
kerkelijke gemeenschap en van een erkenning der
koninklijke heerschappij van Christus in zijn kerk
niet weten wil.

Maar ook uw eigen kerkbegrip is niet zuiver.
Volgens uw eigen woorden in *De Nederlander*
is de Kerk voor u slechts een aardig begrip, een
aardsche gemeenschap van zondige, kortzichtige
menschen. Maar als dat de Kerk was, dan bleef
ik er geen dag langer lid van, en dan legde ik
mijn ambt in de Kerk vanavond nog neer. Doch
neen, de Kerk is mij wat anders. Ze is mij het
lichaam van Christus, de woonstede des Heiligen
Geestes, de moeder der geloovigen. Daarom heb
ik haar lief, gelijk Christus haar liefgehad heeft,
ook in haar aardsche geronkenheid, ook in haar
aardsche vernedering, ook in haar aardsche ver-
smadung. Want ik geloof, dat God haar eenmaal
uit haar aardsche verdulstering zal doen opklimmen
tot het eeuwige licht, en als de Bruid des Lams
in smetteloos glans zal verheerlijken.

Maar uw kerkbegrip is zuiver ethisch. Voor u
is ze geen vergadering der geloovigen op den
grondslag der Belijdenis in gebondenheid aan het
Woord van den Koning der Kerk, maar voor u is
ze een religieuze gemeenschap waarin ieder zijn
eigen particulier godsdienstig gevoel leeft; met
geen ander gezag dan dat der religieuze ervaring.
En hiermee komt ik tot uw *dogmatische* opvat-
tingen. Uw voorstelling van de Kerk als «draagster
der religie» en uw fundering van het geloof op
den grondslag der religieuze ervaring hangen m.i.
onlosmakelijk samen. Beide wortelen in uw ethische
beschouwing, dat de waarheid uit het leven gekend
moet worden. Het is dan niet meer het Woord
Gods, dat de waarheid Gods van boven, van buiten
tot ons menschen brengt, maar het is de religieuze
ervaring van het geloofleven, die als kernbron der
waarheid geldt. Dan is er geen vaststaande waarheid
buiten ons, door de Kerk beleiden en als verbind-
de band der kerkelijke gemeenschap erkend,
maar dan is daar het louter subjectieve geloof der
gemeente, dat zich in een variëteit van godsdienstig
leven openbaart. Dan zijn wij, predikanten, geen
gezanten van Christus meer, die op last van onzen
Zijner zijn boodschap hebben te brengen aan zijn
gemeente; wat hij der woorden wil meer of minder
hoogstaande en hooggestemde religieuze persoon-
lijkheden, die met onze meerdere of mindere
geloofswaarde de zielen weldadig zoeken aan te doen.

Kortom, in plaats van de objectieve Schrift zelf
u de subjectieve ervaring als grond des geloofs.
De Schrift is voor u niet meer de enige kernbron
der waarheid. Ze is óók niet meer de eenige toets-
steen voor uw religieuze ervaring. Integendeel, uw
religieuze ervaring selve wordt uw toetssteen. En
dat noemt u dan Christus-ervaring.

Maar collega Netelenbos, broeder in Christus,
bij uw liefde voor onzen Heiland, ik smeek u,
bedenk wel wat ge doet. Want met onoverbiddelijke
consequentie verliest ge zoo den Christus der
Schriften. En u denk ik aan wat ook gij wel ge-
lezen zult hebben in de jongste studie van Prof.
Van der Leeuw over *Historisch Christendom*. Die
stelt daar op blz. 102 de keuze tusschen den Christus
der Schrift of den Christus dien ik vaar. En
daarbij zegt hij: «De Christus der Schrift en der
Kerk en der Belijdenis, om te kiezen voor den
Christus der ervaring. De Christus der Schrift is
hem de Christus der versterkte kerkverloofheid, die
buitje voor een opgelegd, uitwendig gezag; de
Christus der ervaring is hem de Christus van het
levend geloof, dat slechts een innerlijken maatstaf
aanlegt».

En zoo beslist verwerpt hij daar den uiterlijken
maatstaf van den Christus der Schrift, dat hij op
blz. 50 verklaart niet te willen weten van het woord
van Christus: «daar staat geschreven». Dit eenige
wopen dus, waarmee de Christus der Schrift in de
westen tot driemaal toe den verzoeker weerstand
durft deze hoopgeleer in naam van den Christus
der ervaring als onbruikbaar oud roest opbergen
in een museum van orthodoxe oudheden.

Nu vertrouw ik van u, Ds. Netelenbos, dat gij,
voorsbende althans, er nog voor zult terugschrikken
om deze woorden van uw collega medewerker aan
de *Practisch Christendom* te ontschrijven. Maar
ge bewijzen toch met huiveringwekkende duidelijk-
heid waar het heenzaag, als men eenmaal zijn
uitgangspunt neemt in den Christus der ervaring.
Zeker, er schuilt een onmiskenbaar element van
waarheid in uw aandringen op de noodzakelijkheid
van persoonlijke gemeenschap met Christus door
de mystieke unie. En in zoverre ge daarmee wilt
waarschuwten tegen het gevaar van dore scholastiek
en koud formalisme sta ik geheel aan uw zijde.
De waarheid, die we voorwerpelij belijden, moeten
we ook onderwerpelij beleven. En we mogen niet
rurten, vóórdat we den Christus *één* ons, ook als
den Christus in ons kennen.

Maar daárover loopt thans de kwestie niet. De
vraag is nu, *waaruit* we den Christus leeren kennen.
En dan zijn het *de Schriften* die van Hem getuigen
(Joh. 1: 39). En dan dank ik God, dat ik van
kindsbeen af de heilige Schriften geweten heb, die
mij niet verlaten, maar die mij wijzigen tot de
Romeinse Kerk, door het calof, hetwelk in Christus
Jezus is (2 Tim. 3: 15). In de Schriften nu, ja in
de Schriften alleen, is mij de toetssteen in handen
gegeven om te beoordeelen, of mijn religieuze
ervaring al dan niet met de geopenbaarde waar-
heid Gods overeenstemt.

De Schrift alleen is mij dus tegelijk de kernbron
der waarheid en de toetssteen voor mijn ervaring.
Niet bij mijn ervaring, maar bij die Schrift leef
ik, als Gods Geest mij door het geloof dien
Christus der Schrift als mijn Zaligmaker doet
kennen. Dan geef ik mijn gedachten (óók de ge-
dachten, die mijn religieuze ervaring bij mij
opwekt) gevangen in de gehoorzaamheid aan het
Woord, en de religieuze versterking in onze dagen
komt niet daaruit voort, dat we leven bij het
Woord, maar daaruit, dat we ongehoorzaam zijn
aan het Woord, dat we niet meer beven voor het
Woord.

Ontwerving aan de volstrekte heerschappij
van dat Woord in ledere levenskring, dat is
steeds de kracht der gereformeerde prediking.

Collega Netelenbos, laat dat voortaan ook weer
de kracht van uw prediking zijn. Ondermijn niet
langer, maar sterk het leven dat zich vastklemt
aan God in gebondenheid aan zijn Woord. Breek
met uw onchristenlij kerkbegrip, en erken de
hemeliche roeping der Kerk om te zijn pilaar en
vastigheid der waarheid.

Zoo zult gij voor onze Gereformeerde Kerken
behouden blijven.

Dat geve God!

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Barbaren. — Eén. — Brief-
wisseling. — In de asch. —

N. N. vraagt:

In 't laatste hoofdstuk van Handelingen wordt
gesproken van de vriendelijke ontvangst, die
Paulus en zijn lotgenooten te beurt viel op het
eiland Melite, waar men hen gastvrij ontving.
Toch noemt de beschrijver deze eilandbewoners
Barbaren, dus woeste, ruwe menschen. Hoe is
dat nu te begrijpen?

Het Romeinse rijk bestond in Paulus tijd,
vijftig jaar na Christus, uit verschillende deelen.
De oude Romeinen vormden den eigenlijken
Staat, wiens inwoners het burgerrecht hadden.
Deze Romeinse Staat omvatte bijna geheel
Italië. Wat daar buiten lag en aan den Staat
behoorde was wel Romeins gebied, maar de
inwoners waren toch geen Romeinen. Zoo was
het gesteld met Griekenland, Palestina, Noord
Afrika, Spanje en andere gewesten. Toch onder-
vonden vele der streken sterk den invloed der
Romeinse beschaving.

In het Westen van het groote wereldrijk was

het Latijn de algemeene taal of werd althans
door alle ontwikkelden verstaan; zoo was het
in het Oosten met het Grieksch. De beschafte,
hooggeplaatste Joden uit het N. Testament
kenden allen Grieksch. Onder elkaar en in eigen
land gebruikten de verschillende volken hun
eigen taal.

Die bewoners van het Romeinse rijk, welke
noch Latijn noch Grieksch verstonden, werden
Barbaren geheeten. Dat wou dus zeggen, niet
juist woeste, wrede menschen, maar zulke met
wie men niet spreken kon, die buiten de be-
schaving stonden. Zoo gebruikt ook Paulus het
woord Barbarisch voor, «onverstaanbaar», als
hij zegt: Ik zal hem die spreekt Barbarisch zijn.
Nu lezen wij in Hand. 28 v. 1, 2.

En als zij ontkomen waren, toen verstonden
zij, dat het eiland Melite heette.

En de Barbaren bewezen ons geen gemeene
vriendelijkheid; want een groot vuur ontstook
hebbende, namen zij ons allen in, om den regen
die overkwam, en om de koude.

Hiermede wil Lukas, de schrijver van het
boek der Handelingen, dus zeggen: Hoewel deze
eilanders geen Romeinen waren van oorsprong
en onbeschafte lieden waren, toch ontvingen
zij ons vriendelijk, wat meer was dan wij hadden
durven hopen.

v. L. te K. vraagt:

In Jozua 12: 9-24 staat achter elken konings-
naam „en". Ik begrijp niet wat dit „en" beduidt.

In Jozua 12: 7 leest men:

Dit nu zijn de koningen des lands, die Jozua
sloeg, en de kinderen Israels, aan deze zijde
van den Jordaan tegen het westen, van Bal-Gad
aan, in het dal van den Libanon, en tot aan
den kalen berg, die naar Seir opgaat; en Jozua
gaf het aan de stammen Israels tot een erfelijke
bezitting, naar hun afdeelingen.

Op de hier bedoelde koningen doelen de
volgende opgaven. Eerst zijn al de vorsten
saamgenomen, dan wordt elk afzonderlijk ge-
noemd. Men krijgt dan een opsomming, niet als
bij ons ook wel voorkomt, b.v. op een rekening.

Kort geleden behandelden we een vraag be-
treffende de schepping van Eva. We merkten
hierbij op, dat de inzender zijn vraag gesteld
had op een wijze, die min of meer aan spot
deed denken, althans dien kant uitging, en waar-
schuwden daartegen.

Nu schrijft dezelfde inzender ons dit:

«Gezien uw opmerking over den toon waarin
mijne vraag was gesteld, meld ik u dat het
geheel buiten mijn bedoeling is om eenigzins
lichtvaardig of lachhartig manier te spreken
of te schrijven over de Heilige Schrift. Mocht
het zijn, dat ik weer eens een vraag had dan
zal 't goed zijn, dat ik eerst eens met iemand
die beter vragen kan stellen er over gij spreken,
want mijn kennis daarin is niet groot.

«Het gaat beter om zich in spreken uit te
drukken dan in schrijven».

Dit schrijven verblijdt ons en brengt de zaak
geheel in orde. Wij dachten trouwens wel dat
het zoo zou zijn. Er zijn uitdrukkingen, die
men niet moet gebruiken als het heilige dingen
geldt.

In een boek van Betje Wolf en Aagje Deken.
nu een eeuw geleden verschenen, leest men o.a.:
«Ik ging er op af als Paulus op de Korinthisers».
Zulk een gezegde komt niet te pas bij de Schrift.

Te recht zegt de Apostel: «Wie in woorden
niet struikel is een volmaakt man».

G. G. schrijft:

Onlangs las ik: «De leider der partij kan
geen vinger in de asch steken, of hij wordt er
op getikt». Waar komt die uitdrukking, «geen
vinger in de asch steken» toch vandaan?

In vroeger tijden, ja nog vóór vijftig jaar,
werd in de meeste huizen, tenzij in de aantien-
lijke, gekookt op een zoogenoemden aschpot.
Dit was een ijzeren pot, geplaat op een stook-
tafelje en ten deele met asch gevuld. Op die
asch en daarin lagen brandstoffen als kolen,
tuif en talhout. Als die brandstoffen verwarmden
zij wat in een ijzeren pot was, die boven den
aschpot aan een ketting hing.

De huisvrouw of wie anders voor het eten
zorgde kwam gedurig met aschpot en asch in
aanraking, vooral wanneer de houten afbranden.
Kwam zij alleen met den vinger in de asch
dan deed zij al heel weinig, iets onbeduidends.
En daarop ziet dan ook de uitdrukking die
beteekent: «het geringste niet doen», enz.

Het geheel wil dus zeggen:
De leider der partij kan ook het geringste,
het minste niet doen, of men let er op, en ziet
er hem op aan. Geen aangename toestand.

HOOGENDIJK.

Buitenland.

Zwitserland. De groote Raad van Bazel
nam een wetsontwerp aan, waarbij het
vruchtdrijven voortaan geen strafbaar feit zijn
zou. De Kerkeraad van Bazel protesteerde
daartegen ernstig en waardig, waarbij zich de
Bazelse vereniging van arisan aansloot. Het
gelukkig gevolg daarvan is geweest, dat bij de
tweede lezing van het ontwerp de desbetreffende
paragraaf werd afgestemd met 61 tegen 5 stem-
men. De sociaal-democraten maakten van deze
zaak een partijzaak. Maar zij werden overstemd,
zoodat voorloopig althans de schande niet
over het kanton komt, dat het in zijn wet schreef
dat het doodten van ongeboren kinderen voor
geoorloofd moet gehouden worden.

Duitschland. Een herderlijk schrij-
ven aan de leden der Ev. Kerk.

De Generale Superintendenten van Pruisen
hebben een herderlijk schrijven tot de Evange-
lische Kerk der oud-Pruisische provincien
gericht, dat van de kansels gelezen werd. Dit stuk
beheist drie beden. De eerste is: dat het Duitse
rijk, hetwelk zijn heerlijkheid verbroken ziet,
in den tijd van druk en onmacht vast houde
aan het geloof, dat de wereld overwint, aan den
levenden God en Jezus Christus, dien Hij ge-
zonden heeft. Al moet men zich aan de wrede
en ongehoorde voorvallen zijner tegenstanders
onderwerpen — het is onmogelijk ook het
laatste wat blijft prijs te geven: de eer en
het geweten.

«De gedachte aan de uitlevering van den
Keizer die dertig jaar lang voor zijn volk den
vrede bewaard heeft, met zijne veldheeren en
staatslieden, die hem naar hun beste we'en
geraden hebben, is een kwelling, die geen
Duitsch hart verdragen kan; wij gevoelen deze
als een diepe smart, die ons niet trouwbreuk
en eerloosheid belasten wil».

«Het verlangen dat wij zullen belijden dat wij
de eeuwig schuldigen aan den oorlog zijn, legt
ons een leugen in den mond, die ons geweten
schendt. Als Evangelische Christenen p. testee-
ren wij voor God en menschen plechtig tegen
de poging om onze natie alzo te branduerken».

De tweede bede is, dat men den Keizer en

zijn huis en de leidslieden en helden met den
muur van zijne voorbeden zal omringen. «De
menschen hebben ons verlaten, maar het roepen
tot God kan zich als een grootmacht openbaren,
die sterker is dan de boosheid der wereld».